

מהדורה מס': 6 ,	נוהל בריאות השן מס': 1.3
תאריך תוקף : 01.11.2017	דף 1 מתוך 6 דפים
	הנושא : מרפאות שיניים
הנדון: הנחיות למניעת העברת זיהומים ברפואת שיניים	

סימוכין: הנחיות בריאות השן 1.3 מהדורה מספר 5 מתאריך 16.11.2010
להלן ההנחיות בנושא שבנדון המעדכנות ומבטלות את ההנחיות שבסימוכין.
הנחיות אלו מתבססות על חוזרים ונוהלים של המשרד והכרעת כל דין.

1. כללי:

בעת טיפול שיניים קיימת חשיפה לדם ונוזלי גוף שעלולים להוות מקור לזיהומים שונים. חובה לשמור באופן קפדני על עקרונות למניעת העברת זיהומים, היגיינת ידיים ואמצעי זהירות שגרתיים (Standard Precautions) וכן הנחיות ניקוי, חיטוי ועיקור ציוד וסביבת הטיפול. יש ליישם את ההנחיות הבאות בזמן הטיפול בכל מטופל/ת היות ולא תמיד ניתן לזהות נשאים של גורמי מחלות זיהומיות.

2. מטרה:

להתוות כללי התנהגות למניעת העברת מחלות זיהומיות למטופלים ולצוות.

3. אחריות:

- 3.1 רופאות שיניים וסטודנטיות לרפואת שיניים.
- 3.2 סייעות לרופאות שיניים ותלמידות בקורס סייעות.
- 3.3 שינניות ותלמידות בקורס שינניות.
- 3.4 מנהלי מרפאות שיניים.
- 3.5 בעלי מרפאות שיניים.
- 3.6 טכנאי שיניים ותלמידים בקורס טכנאי שיניים.
- 3.7 עובדי מכוני דימות דנטליים.

4. אזכורים:

- 4.1 תקנות בריאות העם (טיפול בפסולת במעבדות רפואיות) - התשנ"ז 1997.
- 4.2 חוזר מנהל רפואה "הנחיות לניקוי וחיטוי במוסדות רפואיים", או כל מסמך אחר שמעדכן אותו.
- 4.3 "היגיינת ידיים במוסדות רפואיים" - חוזר מנהל רפואה 24/2009. או כל מסמך אחר שמעדכן אותו.
- 4.4 "אמצעי זהירות שגרתיים במוסדות רפואיים" - חוזר מנהל רפואה 10/2010, או כל מסמך אחר שמעדכן אותו.

5. הגדרות:

- 5.1 "חיטוי" (disinfection) הסרה או השמדת מיקרואורגניזמים למעט נבגים.
- 5.2 "עיקור" (sterilization) השמדת כל המיקרואורגניזמים כולל נבגים.

6. חלות:

- 6.1 מרפאות שיניים במוסדות.
- 6.2 מרפאות שיניים בקהילה, פרטיות וציבוריות.
- 6.3 מעבדות שיניים.
- 6.4 מכוני דימות דנטליים.

אושר על ידי: ד"ר שלמה זוסמן מנהל האגף לבריאות השן משרד הבריאות	נערך על-ידי: פרופ' ישראל קפה, יו"ר המועצה המדעית, הר"ש ד"ר חן נדלר, המחלקה לרפואת הפה, המרכז הרפואי הדסה עין כרם ד"ר ירום נועם, ביה"ס לרפואת שיניים אוני תל אביב רס"ן ד"ר יהודה צדיק, מנהל מחלקת רפואת הפה, צה"ל ד"ר יפעת שלו, האגף לבריאות השן ד"ר לנה נטפוב, מנהלת המחלקה לשירותים דנטליים

נוהל בריאות השן מס': 1.3	מהדורה מס': 6, עודכן יוני 2017
דף 2 מתוך 6 דפים	תאריך תוקף : 01.11.2017
הנושא: מרפאות שיניים	
הנדון: הנחיות למניעת זיהומים ברפואת שיניים	

7. הדרכה

יש להדריך את כל העובדים :

- 7.1 בקבלה לעבודה.
- 7.2 בעת שינוי בנהלי עבודה / בטכנולוגיות או בעת הכנסת ציוד חדש.
- 7.3 יש לבצע הדרכה עיתית שנתית.
- 7.4 על ההדרכה לכלול: כללי התהגות נכונה כולל היגיינת ידיים ושימוש באמצעי זהירות שגרתיים, מניעת חשיפה לדם ונוזלי גוף כולל דקירה מחפצים חדים, חיסונים והתנהגות במקרה של חשיפה.
- 7.5 יש להקפיד על תיעוד ביצוע ההדרכות (כולל תאריך, חתימות המדריך ואנשי הצוות שהשתתפו).
- 7.6 האחריות לביצוע ההדרכה היא של המנהל הרפואי של המרפאה.

8. חיסון עובדים

רופאות שיניים, שינניות, סייעות, עובדי דימות, תלמידים במקצועות אלה וכן עובדי נקיון יחוסנו על פי חוזר המנהל הכללי 8/2016: "[חיסון תלמידי מקצועות הבריאות ועובדי מערכת הבריאות](#)" או כל מסמך אחר שמעדכן אותו. בהתאם להוראות החוזר, תתבצע בדיקת יעילות החיסון ל-HBV (רמת anti-HBs) ובדיקות לנשאות הנגיף

9. תשתיות

- 9.1 בכל מרפאה יימצא כיור לביצוע היגיינת ידיים בלבד, עם ברז מים חמים/קרים, רצוי בעל פתיחה אוטומטית או פתיחת מרפק.
  - 9.2 על משטח העבודה להיות אחיד ורחיץ, ללא חריצים או סדקים, עשוי מחומר קשיח שאינו סופג ועמיד לחומרי חיטוי המומלצים לשימוש במוסדות בריאות (כגון כלור).
  - 9.3 בכל מרפאה יימצא מתקן לנייר לניגוב ידיים (שליפת נייר ללא מגע יד).
  - 9.4 על מערכת המים של המרפאה יותקן פילטר מים ביתי. יש להקפיד להחליף את הפילטר לפי הוראות היצרן.
- המים בעמדת הטיפול יתאימו לדרישות איכות מי השתיה, על פי חוזר ראש שירותי בריאות הציבור: "הנחיות לפיקוח על מוסדות רפואיים פרק המים", 5/2012 או כל מסמך אחר שמעדכן אותו.
- 9.5 במרפאה תופעל מערכת מיזוג אוויר ומערכת החלפת ואספקת אוויר צח (לפחות 8 החלפות אוויר לשעה מתוכן 2 החלפות אוויר צח), בהתאם להנחיות "AC-01" של המשרד.

נוהל בריאות השן מס': 1.3	מהדורה מס': 6, עודכן ב- יוני 2017
דף 3 מתוך 6 דפים	תאריך תוקף : 01.10.2017
הנושא: מרפאות שיניים	
הנדון: הנחיות למניעת זיהומים ברפואת שיניים	

10. ציוד ואמצעי מיגון

בכל מרפאת שיניים חייב להימצא הציוד הבא כשהוא במצב תקין:

- 10.1 מכשיר עיקור- אוטוקלב, יש להקפיד על תחזוקה וניטור באופן קבוע על פי הוראות היצרן.
- 10.2 מערכת שאיבת נוזלים (סאקשן).
- 10.3 בגדי עבודה, רצוי לשימוש חד פעמי.
- 10.4 כפפות לשימוש חד פעמי בגדלים שונים, כולל כפפות ויניל / ניטריל.
- 10.5 מסכות כירורגיות לשימוש חד פעמי.
- 10.6 משקפי מגן לצוות ולמטופל.
- 10.7 כפפות גומי עבות לניקוי כלים.
- 10.8 מיכל לסילוק פסולת חדה כמפורט בתקן ישראלי 4501.

11. עקרונות עבודה לקראת ובזמן טיפול

- 11.1 על רופא/ת השיניים לעבוד עם סייעת.
- 11.2 לפני עטיית כפפות ולאחר הורדתן יש לרחוץ ידיים עם מים וסבון נוזלי.
יש לרחוץ את הידיים במשך 15 שניות ולשטוף היטב במים זורמים ולייבש במגבות נייר.
לחילופין, אם אין לכלוך נראה לעין, ניתן להשתמש בתכשירי חיטוי ללא שטיפה על בסיס אלכוהול.
- 11.3 לפני טיפול כירורגי, יש לרחוץ ידיים בסבון אנטימיקרוביאלי כגון Chlorhexidine Scrub 4% או תרחיץ של Povidone iodine 7.5%, על פי חוזר מנהל רפואה 24/2009: "[הגיינת ידיים](#) [במוסדות רפואיים](#)", או כל מסמך אחר שמעדכן אותו.
- 11.4 רופא/ת השיניים, שיננית וסייעת ישתמשו בכפפות ומסכה כירורגית (שיוחלפו בין מטופל למטופל),
משקפי מגן ובגדי עבודה מתאימים בזמן הטיפול.
יש להסיר חלוק מזוהם בהזדמנות הראשונה ולרחוץ ידיים.
- 11.5 כל מכשיר לשימוש חוזר ינוקה ויעוקר לאחר כל שימוש.
- 11.6 יש להשתמש ככל הניתן בציוד חד פעמי, שיסולק לאחר השימוש.
- 11.7 יש להשתמש ככל הניתן בסכר גומי.
- 11.8 יש להשתמש במערכת שאיבת נוזלים בהספק גבוה (power suction) במשך הטיפול.

נוהל בריאות השן מס': 1.3	מהדורה מס': 6, עודכן ב- יוני 2017
דף 4 מתוך 6 דפים	תאריך תוקף: 01.10.2017
הנושא: מרפאות שיניים	
הנדון: הנחיות למניעת זיהומים ברפואת שיניים	

11.9 כל מכשור בו יש צינור מים או אויר הבא במגע עם פה המטופל (כגון טורבינה, סקיילר, מזרק 3 פעולות, פיזיודיספנסר לשתלים) יופעל למשך 2 דקות בתחילת יום העבודה ו- 20 שניות לאחר כל טיפול.

11.10 במהלך הטיפול הצוות המטפל לא יגע במשטחים וחפצים שאינם חלק מהסביבה הטיפולית כגון טלפון, כרטיס מטופל, מחשב וכד'.

12. הזרקה בטיחותית

12.1 כללים להזרקה בטיחותית נועדו למניעת העברה של מחוללי זיהום באמצעות הידיים, מזרקים מחטים ותמיסות להזרקה.

12.2 יש להקפיד על היגיינת ידיים וחיטוי משטח עבודה לפני כל שאיבה או הכנת תרופה להזרקה.

12.2.1 מחטים ומזרקים נועדו לשימוש חד פעמי: יש להשליך לאחר השימוש כיחידה אחת למיכל למחטים חדים.

12.2.2 אין להשתמש באותו מזרק להזרקה למספר מטופלים, גם לאחר החלפת מחט.

12.2.3 יש להשתמש במידת האפשר בבקבוקים או בקבוקונים לשימוש חד פעמי.

12.2.4 בעת שימוש בבקבוקונים רב פעמיים יש להקפיד:

12.2.4.1 לחטא את מכסה הגומי באלכוהול 70% לפני כל דקירה.

12.2.4.2 לדקור את הבקבוקון במחט ובמזרק סטריליים וחדשים בכל שאיבה.

12.2.4.3 להימנע ממגע במכסה הגומי בעת שאיבה.

12.2.4.4 שלא להביא בקבוקונים לשימוש רב פעמי לסביבת המטופל, אלא לבצע את השאיבה באיזור נקי, רחוק מאיזור הטיפול בחולה.

12.2.4.5 להשליך את הבקבוקון במידה ונפגעה הסטריליות.

12.2.5 במתן תוך ורידי יש להקפיד על שקית וסט חד פעמיים למטופל.

13. חיטוי משטחים

13.1 בסיום כל טיפול ובתום יום העבודה יש לנקות את המשטחים עם חומר חיטוי.

13.2 משטחים יחוטאו ע"י אחד מהחומרים הבאים:

13.2.1 Sodium dichloroisocyanurate NaDCC בתמיסה המכילה כלור זמין בריכוז 1,000

חל"מ. (זמן המגע 2 דקות לפחות).

נוהל בריאות השן מס': 1.3	מהדורה מס': 6 , עודכן ב- יוני 2017
דף 5 מתוך 6 דפים	תאריך תוקף : 01.11.2017
הנושא : מרפאות שיניים	
הנדון: הנחיות למניעת זיהומים ברפואת שיניים	

- 13.2.2 תמיסה של תת-כלורית הנתרן (כגון, אקונומיקה ביתית).
- 13.2.3 תכשיר על בסיס אמוניום רבעוני (כגון, ספריי או מטלית חיטוי), בעל אישור אמ"ר להתוויה זו.
- 13.3 משטחים שקשה לנקותם, יכוסו עם כיסוי חד פעמי בלתי חדיר למים, אותו יש להחליף בין מטופל למטופל.
14. **ניקוי מכשירים לפני עיקור** – "אין חיטוי או עיקור ללא ניקוי מקדים"
 יש לייעד אזור נפרד לניקוי, חיטוי ועיקור המכשירים/ציוד. אין לנקות את הציוד בחדר הטיפול.
- 14.1 כל מכשיר לשימוש חוזר ינוקה לאחר השימוש באמצעות מברשת, דטרגנט אניזימטי ומים פושרים. מומלץ שימוש באמבט אולטרא-סוני.
- 14.2 בזמן הניקוי יש ללבוש כפפות גומי עבות ("מטבח").
15. **עיקור מכשירים – אריזת המכשירים והעיקור באזור נפרד/מרוחק , כך שלא תיווצר התזה מאזור הניקוי**
- 15.1 כל מכשיר לשימוש חוזר יעוקר לאחר כל שימוש, כולל מכשירי קידוח רוטטורים, מקדחים, מזרק שלוש פעולות, מיכשור אורתודונטי, מיכשור אנדודנטי, טיפ של סקיילר וכד'.
- 15.1.1 מכשירים לניתוח (חודרי רקמות; critical devices) יש לעקר באוטוקלב או, אם לא ניתן לבצע עיקור בחום, ניתן להשתמש באמצעים אחרים, לדוגמת עיקור בפלזמה. אם לא ניתן לעשות זאת, יש להשתמש בפריטים לשימוש חד פעמי (ראה נספח 3 : טבלה המסווגת את המכשירים לפי הסיכון לזיהום בהתחשב לשימושם).
- 15.1.2 מכשירים שעברו עיקור יישמרו בשקיות אטומות ויפתחו רק בעת השימוש.
- 15.1.3 מיכשור לשימוש חוזר, שלא חודר רקמות (semi-critical devices; נספח 3) ושלא ניתן לעיקור בחום, יושרה בתמיסת Glutaraldehyde בריכוז של 2% לפחות או 0.55% Orthophthalaldehyde על פי הוראות היצרן.
- 15.1.4 יש לעטוף בכיסוי חד פעמי, כל מכשיר רב פעמי שלא ניתן לעיקור בחום ומכשור חשמלי (כגון, סנסורים לתצלומים דיגיטלים, מכשיר הקשיה באור).
16. **מטבעים ועבודות טכניות**
- 16.1 לפני יציקה או ההעברה למעבדה של מטבעים ועבודות, יש לשטוף אותם היטב במים זורמים וסבון, להשרות בתכשיר חיטוי מתאים (נספח 2) ולשטוף שוב במים זורמים.
- 16.2 המשלוח למעבדה וממנה יתבצע בשקית או מיכל סגורים שעליהם מדבקה המאשרת כי בוצע חיטוי לתכולת המשלוח.

נוהל בריאות השן מס': 1.3	מהדורה מס': 6 , עודכן ב- יוני 2017
דף 6 מתוך 6 דפים	תאריך תוקף : 01.10.2017
הנושא : מרפאות שיניים	
הנדון: הנחיות למניעת זיהומים ברפואת שיניים	

16.3 במעבדה יש לחטא את המטבעים והעבודות עם קבלתם מהמרפאה, על פי נוהל האגף 1.9 : "[הנחיות לבטיחות וגיחות במעבדות שיניים](#)" או כל מסמך אחר שמעדכן אותו.

17. סילוק פסולת

17.1 פינוי פסולת יתבצע לפי נוהל האגף 1.8 : "[הנחיות לטיפול בפסולת במרפאות שיניים](#)" , או כל מסמך אחר שמעדכן אותו.

17.2 מכשירים חדים חד פעמיים יסולקו בתוך מיכל סגור עשוי מחומר קשיח, כמפורט בתקן ישראלי 4501 ולפי ההנחיות כמפורט בסעיף 15.1.

18. פעולה לאחר חשיפה

18.1 פציעה ממחטים וטיפול במקרה דקירה.

פעילות שיש לנקוט במקרים לעיל מפורטות חוזר שירותי בריאות הציבור "[מניעת הדבקה בדלקת](#)

[נגיפית מסוג B ו-C לאחר חשיפה לדם /או לנוזלי גוף אחרים](#)", או כל מסמך אחר שמעדכן אותו.

18.2 במקרה של חשיפה אפשרית לנגיף - HIV יש לפעול לפי נוהל שירותי בריאות הציבור מס' 10/5 , ספטמבר 2010, "[הנחיות למניעת הדבקה ב-HIV-לאחר חשיפה לדם או לאחר יחסי מין לא מוגנים](#)".

19. רשימה של מראי מקום ומקורות למידע

19.1 [קובץ הנחיות של האגף לבריאות השן](#)

19.2 [CDC Guidelines for Infection Control in Dental Health-Care Settings 2003](#)

19.3 [CDC Summary of Infection Prevention Practices in Dental Settings-2016](#)

19.4 British guidelines disinfection: [Decontamination in primary care dental practice HTM 01-05](#)

Royal College of Dental Surgeons of Ontario – 19.5

[Guidelines : Infection Prevention and Control in the Dental Office](#)

19.6 חוזר ראש שירותי בריאות הציבור [התייחסות לאנשים החיים עם HIV המטופלים במוסדות רפואיים](#)

19.7 [Organisation for Safety, Asepsis and Prevention](#)

19.8 17.7 APIC Text of infection control and epidemiology, 4th ed., 2014; Chapter 53, Dental Services

18. נספחים

נספח 1 : הוראות בטיחות לשימוש באלדהידים

כללי זהירות לשימוש בתמיסות חיטוי בכלל ובתמיסת 2% גלוטראלדהיד בפרט :

1. יש ללבוש משקפי מגן וכפפות מגן (מסוג ניאופן, פיליאתילן או גומי בוטילי - כפפות לטקס אינן מתאימות למטרה זו).
2. יש למקם את מיכל החיטוי באזור מאוורר היטב ולהחזיקו סגור תמיד.
3. לאחר החיטוי בתמיסת החיטוי יש לשטוף היטב את הכלים במים זורמים
4. אין להשתמש בתרסיס גלוטראלדהיד.

נספח 2 : המלצות לחיטוי חומרי מטבע

IMPRESSION MATERIAL	DISINFECTANTS		
	Glutaraldehydes	Iodophors	Sodium Hypochlorite
Alginate	No	Yes	Yes
Polysulfides	Yes	Yes	Yes
Silicones	Yes	Yes	Yes
Polyethers	No	Yes	Yes
Reversible hydrocolloids	No	Yes	Yes
Compound	No	Yes	Yes

נספח 3 :

[Modified CDC/Spaulding Classification of Contaminated Patient Care Items and Environmental Surfaces](#)

[CDC Guideline for Disinfection and Sterilization in Healthcare Facilities, 2008](#)

Classification	Description	Dental Clinic/Laboratory Examples	Relative Risk of Disease	Surface Recycling Processes
<i>Patient Care Items</i>				
Critical	Penetrates tissue; contacts open tissue	Cutting instruments; surgical burs, files, and needles; handpieces and scaler tips	High	Heat sterilization; sterile, single-use disposable
Semicritical	Contacts mucosa	Hand instruments (noncutting); mouth props; plastic prophylaxis angles; rubber dam frames	Intermediate	Heat sterilization; single-use disposables; chemical sterilization*
Noncritical (no intraoral contact)	Contacts unbroken skin	Blood pressure cuffs; radiograph headcone; pulse oximeters	Low	Clean with detergent (no blood or saliva); intermediate-level disinfection if visibly contaminated with blood [†] ; disposable barriers
<i>Environmental Surfaces</i>				
Clinical contact	Usually contacts dental personnel, but not patients	Dental unit surfaces; laboratory equipment; radiology equipment	Very low	Clean with detergent (no blood or saliva) and low-level disinfection (HIV/HBV label claim); intermediate-level disinfection if visibly contaminated with blood [†] ; disposable barriers
Housekeeping	Rarely contacts dental personnel or patients	Floors; walls; countertops	Minimal	If no obvious blood, sanitize with detergent; intermediate-level disinfection if visibly contaminated with blood

* To be used only on items that are destroyed by heat.

†Some examples include iodophors, combination synthetic phenolics, bromides, and sodium hypochlorite.

HBV, Hepatitis B virus;
HIV, human immunodeficiency virus.